

פרשת תולדות התש"פ

"ערכן של מצוות"

א. "וינזד יעקב נזיד, ויבא עשו מן השדה, והוא עיף. ויאמר עשו אל יעקב, הלעיטני נא מן האדם האדם הזה - כי עיף אנכי, על כן קרא שמו אדום. ויאמר יעקב, מכרה כיום את בכרתך לי. ויאמר עשו, הנה אנכי הולך למות, ולמה זה לי בכרה. ויאמר יעקב, השבעה לי כיום, וישבע לו, וימכר את בכרתו ליעקב. ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים, ויאכל וישת, ויקם וילך, ויבז עשו את הבכרה", (בראשית, כה' - כט' - לד').

הנה, סיבת הדבר שהכין יעקב אע"ה נזיד עדשים. ידוע ומפורסם הדבר, שבו ביום נסתלק אברהם אע"ה מן העולם,

וכמו שכתב רש"י (בפסוק ל', ד"ה "מן האדום האדום"), וז"ל:

"ואותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשיו בן בנו יוצא לתרבות רעה, ואין זה שיבה טובה שהבטיחו הקב"ה.

לפיכך, קיצר הקב"ה ה' שנים משנותיו - שיצחק חי קפ' שנה, וזה קעה'.

ובישל יעקב עדשים, להברות את האבל.

ולמה עדשים, שדומות לגלגל, שהאבילות לגלגל חוזר בעולם".

עוד הובא שם מרש"י ישן, וז"ל:

"ועוד, מה עדשים אין להם פה, כך האבל אין לו פה - שאסור לדבר.

לפיכך, המנהג להברות את האבל בתחילת מאכלו, ביצים, שהם עגלים ואין להם פה, כך אבל אין לו פה", וכו'.

והנה, באותה העת, עבר אותו רשע ה' עבירות, וכמבואר בגמרא (בבא בתרא, טז' ע"ב), "אמר רבי יוחנן, חמש עבירות, עבר אותו רשע באותו היום. בא על נערה

המאורסה, והרג את הנפש, וכפר בעיקר, וכפר בתחיית המתים, ושט¹ את הבכורה".

וכן הוא, במדרש רבה (בראשית, פרשה סג', יא'), וז"ל:
"אמר לו, מה טיבו של נזיד זה. אמר לו, שמת אותו זקן.
אמר, באותו הזקן פגעה מדת הדין, אמר לו - הן.

אמר, אם כן לא מתן שקר ולא תחית המתים. ורוח הקדש צונחת (ירמיה, כב' י'),
אל תבכו למת ואל תגדו לו, זה אברהם. 'בכו בכו להלד' (ירמיה, כב' - יד'), זה
עשו".

ב. הן אצל אברהם אע"ה, והן אצל בנו - יצחק אע"ה, מצינו את ענין הבארות
שחפרו, ושנגזלו, ע"י עבדי אבימלך,
ברם, הבדל גדול ביניהם:

אצל אברהם אע"ה, נאמר (בראשית, כא' - כה'), "והוכח אברהם את אבימלך, על
אדות באר המים, אשר גזלו עבדי אבימלך",
וכתב בזה רש"י, וז"ל: "נתוכח עמו על כך",

דהיינו, שאברהם אע"ה, איש החסד, המצויין בשלימות מידת החסד, בא לידי
ויכוח, מחמת אותם הבארות.

ומאידך, אצל יצחק אע"ה, נאמר (בראשית, כו', טו' - כב'), שסתמו הפלישתים,
את כל הבארות שחפר,

אך לא נאמר שם, שנתוכח ורב עמם, אלא, תמיד הלך וחפר באר אחרת,

דהיינו, שיצחק אע"ה, הנאזר במידת הגבורה, לא בא לידי ויכוח בעניין זה, כלל
וכלל, ובכל עת, הלך, ללא מריבה.

והדבר אומר דרשני, דהלא יש כאן היפוך המידות,

אברהם אע"ה, הנוהג במידת החסד, לא נהג כך, בעניין זה,

¹ ביזה, רש"י.

ברם, יצחק אע"ה, שהיה צריך לנהוג במידת הגבורה, לא נהג כך, בענין זה.
ושמעתי, מידידי החברותא, הרה"ג ר' יאיר נתנאל שליט"א, לבאר בזה כך:
דמידת הגבורה, אינה כפי שאנו חושבים ומבינים במוחינו, הדל והקט,
אלא, שמידה זו, יסודה, לדעת ולקבל, בכל זמן ועת, את רצון ה', ללא עוררים,
בתמימות, בפשטות ובהכנעה,
**ולפיכך, יצחק אע"ה, הבין והשיג, שאם גזלו ממנו את בארותיו, אינו מחמת
חיסרון עצמי בו, אלא, אך ורק מחמת שכך רצון הי"ת.**
והוא, בבחינת הנאמר אצל דוד הע"ה (שמואל, ב', טז' - י'), "השם אָמַר לו קָלָלִי".
ובמסכת שבת (פט' ע"ב), מצינו:
"א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן, מאי דכתיב (ישעיה, סג' - טז'), 'כי אתה אבינו,
כי אברהם לא ידענו, וישראל לא יכירנו, אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך'.
לעתיד לבא, יאמר לו הקב"ה לאברהם, בניך חטאו לי -
אמר לפניו, רבש"ע, ימחו על קדושת שמך.
אמר ², אימר ליה ליעקב, דהוה ליה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו,
אמר ליה ³, בניך חטאו -
אמר לפניו, רבש"ע, ימחו על קדושת שמך.
אמר ⁴, לא בסבי טעמא, ולא בדרדקי עצה.
אמר לו ליצחק, בניך חטאו לי -
אמר לפניו, רבש"ע, בני ולא בניך,
בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם (שמות, ד' - כב'), 'בני בכורי'.
עכשיו, בני ולא בניך -

² הקב"ה.

³ הקב"ה ליעקב אע"ה.

⁴⁴ הקב"ה.

ועוד, כמה חטאו. כמה שנותיו של אדם - שבעים שנה. דל עשרין דלא ענשת עלייהו⁵, פשו להו חמשין⁶. דל כ"ה דלילותא⁷, פשו להו כ"ה⁸. דל תרתי סרי ופלגא דצלווי ומיכל ודבית הכסא⁹, פשו להו תרתי סרי ופלגא¹⁰,

אם אתה סובל את כולם, מוטב -

ואם לאו, פלגא עלי ופלגא עליך¹¹ -

ואם תמצוי לומר, כולם עלי, הא קריבית נפשי קמך¹²."

והדברים, מתמיהים וזועקים, עד לב השמים,

והלא, יצחק אע"ה, אשר יסודו מידת הגבורה, היה צריך הוא עצמו לומר -

"ימחו על קדושת שמך",

ולא כך עשה, אלא, שהוא היחיד, שהכניס את ראשו ורובו, ללמד זכות על עם ישראל,

ובשונה ממנו, אברהם אע"ה, שהוא מידת החסד, לא עשה כך,

וצריך ביאור.

וקודם שנבאר בזה, נוכל להבין, כהיסוד המוסד לעיל:

שגבורה, אינה מידת הדין כפשוטו, אלא, קבלת הדברים שכך רצון ה',

ובאם כעת, בא הקב"ה, ומספר ליצחק אע"ה, על עוונותיהם של עם ישראל,

⁵ כאשר נוריד כל שנים משנותיו של האדם, שהלא, אינו בר עונשין של דיני שמים, עד גיל כל שנה.

⁶ נשאר לנו חמישים שנים.

⁷ כאשר נוריד מתוך אותם חמישים שנים, שעשרים וחמש שנים מתוכם הם לילות.

⁸ נשאר לנו עשרים וחמש שנים.

⁹ כאשר נוריד מתוך עשרים וחמש שנים, שתים עשרה וחצי שנים, של תפילות, אכילה, ובית הכסא.

¹⁰ נשאר לנו, שתים עשרה וחצי שנים.

¹¹ חצי מהשנים שנשארו, דהיינו, שש שנים ורבע - אסבול אני, ושש שנים ורבע - כביכול יסבול הקב"ה.

¹² הרי הקרבתי את נפשי לפניך, במעשה העקידה.

הדבר מורה, שהקב"ה כעת, רוצה לימוד זכות, וכך עשה,

ונפלאים הדברים, עד למאוד.

ובאמת, שביאור המעשה הנ"ל, אינו כפשוטו, אלא, דברים העומדים ברומו של עולם,

דהנה, כתב בזה רבינו הרי"ח הטוב זיע"א¹³, משם הרב חיד"א זיע"א, שכתב בספרו "מראית העין", בשם רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, כדלהלן:

דהנה, קיימא לן (סנהדרין, יז' ע"א), "פתחו כולם לחובה, זכאי". והיינו, שאם כל הדיינים כולם, למדו חובה על הנידון, הרי הוא זכאי, מחמת שאין מי שילמד עליו זכות,

עוד קיימא לן (סנהדרין, לבי' ע"א), "המלמד חובה, יכול לחזור בו ללמד זכות", ולא להפך.

ומכיוון שכך, חשש אברהם אע"ה, שיצחק אע"ה אשר מידתו גבורה - ילמד חובה על עם ישראל,

וכמו כן, יעשה אף יעקב אע"ה,

ואם יעשו כך, במידה ויבוא אברהם אע"ה, עצמו, וילמד זכות. לא תועיל אותה לימוד זכות, מאוס, מחמת שהרוב לימד חובה,

ולפיכך, עמד אברהם אע"ה בראש, ולימד חובה, כך שאם כולם ילמדו חובה, יהיה הדבר, בבחינת "פתחו כולם לחובה, זכאי",

ובמידה ויראה שכולם לימדו זכות, יוכל לחזור בו וללמד זכות, מדין "המלמד חובה, יכול לחזור בו ללמד זכות".

ואת אותו החשבון, עשה גם כן יעקב אע"ה, ונפלא.

ועיין שם עוד, מה שהאריך בזה רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, מילתא בטעמא.

וידועים דברי רבינו האר"י זיע"א¹⁴, שעשיו הרשע, לא היה צבוע במעשיו - כלפי יצחק אע"ה,

¹³ בספרו הקדוש "בן יהוידע", על דברי הגמרא הנ"ל.

אלא, שעשיו היה פוחד בכל עת, שמא יכנסו בו ענייני רוחניות, מחמת הפחד להתעלות,

ולפיכך, היה מדבר כל הזמן בענייני רוחניות, ללא מחשבת "התבודדות", להפנים את דברי הקדושה, לתוך ליבו,

וכשם שאמרו רבותינו ז"ל (יומא, עה' ע"א), על הפסוק (משלי, יב' - כה'), "דַּאֲגָה בְּלֵב אִישׁ יִשְׁחַנָּה" -

"לאחרים" -

כי סיפור הדאגות, מרוקן מליבו של האדם, את צרותיו ובעיותיו,

כך עשיו, שהיה מדבר עם כולם בענייני רוחניות, היה מרוקן את כל עסקי הרוחניות מעל עצמו, ועל ידי כך - לא התקדש והתעלה כלל וכלל.

ולאור האמור, נראה לבאר את הפסוק (בראשית, כה' - כח'), "וַיִּצְאֶה בַּצֶּחֶק אֶת עֵשָׂו, כִּי צִיד בְּפִיּוֹ", כך:

"וַיִּצְאֶה בַּצֶּחֶק אֶת עֵשָׂו" - מחמת שאם הקב"ה נתן לי בן כעשיו, משמע, שכך הוא רצון ה', ועלי לאהוב אותו ולקרבו,

ובפרט, ש"ציד בְּפִיּוֹ" - דאה"נ שאינו מפנים את דברי התורה הקדושה, לתוך עצמו, ובכל זמן ועת "משיחנה לאחרים". אך מכל מקום, כיוון שעדיין עוסק הוא בדברי תורה, עדיין יש בו שייכות, ועלי לקרבו.

ג. ובדבר זה, יש ליתן את הדעת, מפני מה כפר עשיו בעיקר,

מילא, תאוות עריות - עבר - מפני שלא עמד בניסיון,

אך כפירה במציאות הי"ת -

מפני מה?.

עוד יש לעיין בזה, מפני מה נשתומם עשיו ממיתתו של אברהם. והלא (תהילים, פט' מט'), "מִי גָבַר יַחְיָה וְלֹא יִרְאֶה מָוֶת",

¹⁴ הביאו הגרא"א דסלר זיע"א, בספרו הקדוש "מכתב מאליהו", ח"א, עמוד 234.

ובפרט, שהודיע הקב"ה לאברהם אע"ה בברית בין הבתרים - את מיתתו. וכמו שנאמר (בראשית, טו' - טו'), "וְאֵתָהּ תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם, תִּקְבְּרָ בְּשֵׂיבָה טוֹבָה",

ובפרט, שעשיו הרגיש את קירוב מיתתו, והוא, במה שאמר - "הֲנֵה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת".

ובטעם הדבר, יעויין מה שתירץ בזה רבינו ה"בית הלוי" זיע"א, וכדלהלן:

דהנה, מבואר במדרש (בראשית רבה, פרשה מד', כ'), שכאשר הראה הקב"ה לאברהם אע"ה בברית בין הבתרים, את כל הקורות אותו, שאל אברהם אע"ה את הקב"ה -

"ואף אני בשיעבוד",

ועל כך, השיבו הקב"ה -

"וְאֵתָהּ תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם, תִּקְבְּרָ בְּשֵׂיבָה טוֹבָה".

ולפי זה, מובן היטב מה שנתירא עשיו, שכן, בשעה שנפטר אברהם אע"ה מן העולם, צריכה גזירת השיעבוד שנאמרה בברית בין הבתרים -

לחול מיד -

וממילא, פחד עשיו, שאף הוא בכלל אותה הגזירה.

אולם, ידע עשיו את מה שדרשו רבותינו ז"ל (נדרים, לא' ע"ב), על הפסוק (בראשית, כא' - יב'), "כִּי בְּיָצֵחַק יִקְרָא לְךָ זָרַע" -

"ביצחק", ולא כל יצחק".

וליצחק, היו ב' בנים, שהם עשיו ויעקב,

וממילא, השיעבוד אמור להיות רק על אחד מהם,

משום, שרק אותו שילך בדרכו של אברהם אע"ה - נחשב לזרעו,

אולם, מי שלא ילך בדרכו של אברהם אע"ה, ממילא, אינו נחשב לזרעו. ואינו בכלל הנאמר, "כִּי בְּיָצֵחַק יִקְרָא לְךָ זָרַע", ואף אינו בכלל השיעבוד.

ולפיכך, בשעה ששמע עשיו על מיתת אברהם אע"ה, מיד כפר בהכל, וכל זאת, בכדי שלא יחול עליו השיעבוד,

ומשום כך, ביקש יעקב אע"ה מעשיו, שימכור לו את בכורתו -

וזאת, בכדי שיקבל הוא עצמו את השיעבוד, ובכך, לא יצטרך עשיו לכפור בעיקר.

ד. ומזה עולה לנו יסוד גדול:

והוא מה שאמרו רבותינו ז"ל (סוכה, נב' ע"ב) -

"לעתיד לבוא, מביא הקב"ה ליצר הרע, ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים,

צדיקים, נדמה להם כהר גבוה. ורשעים, נדמה להם כחוט השערה,

הללו בוכין, והללו בוכין,

צדיקים, בוכין ואומרים, היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה,

ורשעים, בוכים ואומרים, היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה".

והביאור בזה, הוא, כי היצר הרע נותן לנו "דמיונות",

ולפיכך, נדמה הדבר לרשעים כ"חוט השערה",

ואזי -

"בוכים ואומרים, היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה".

ומה שנראה הדבר לצדיקים כ"הר גבוה", הוא, מכיוון שהניסיון שמתנסים בו

הצדיקים בזה העולם, אע"פ שהוא גם כן ניסיון הרשעים -

מכל מקום, גדול הוא יותר -

וכמאמרם ז"ל (שם), "כל הגדול מחבירו, יצרו גדול הימנו".

והוא הוא, הטעות שטעה בה עשיו, שעל ידי שקיים את מצוות ה' יתברך, ואת

ניצוצי אורות הקדושה, בבחינת "שיחנה" - לאחרים, שאינו מפנימם לתוך ליבו,

הלכה למעשה -

חשב את עניין השיעבוד -

לדבר הגדול ביותר, ולניסיון, שאי אפשר כלל וכלל לעמוד בו, ומלבד, מה שידמה לו הדבר לעתיד לבוא, כ"חוט השערה", עוד הפסיד הוא, את מתן תורה ומעמד הר סיני. שלא יכול להגיע לזה, אלא, רק מי שעבר בכור ההיתוך של מצרים, וכמבואר במפרשים בתחילת פרשת שמות.

ה. ושורש זה של עשיו, שלא להפנים את הארות הקדושה, ושצריך לפחד מדברים הנראים גדולים, נבע, משורש אחד, והוא, במה שלא ידע ערכן של מצוות, **כי היודע ערכן של מצוות, מצליח להיות לעתיד לבוא, מן הצדיקים אשר נדמה להם כ"הר גבוה".**

ונבאר שורש זה, בהרחבה:

דהנה, מבואר במסכת קידושין (מב' ע"ב) ובמסכת בבא מציעא (נ' ע"ב), את דיני ההונאה במקח וממכר,

ובשעה שההונאה גדולה משתות, בטל מקח.

וממילא, שלפי זה, יש לעיין, היאך ובמה נתקיימה מכירת הבכורה, שמכר עשיו ליעקב. והלא, תמורת הבכורה, לא קיבל עשיו, אלא, לחם ונזיד עדשים -

והדבר פשוט וברור, שלעולם לא ישווה ערך הבכורה לשום הון שבעולם, וכל שכן לחם ונזיד עדשים.

אלא, שנבאר זאת, בהקדם דבריו¹⁵ של מו"ר מרנא ר' חיים ליב הלוי שמולאביץ זיע"א, וכדלהלן:

בספר דניאל (יב' - ג') נאמר, "וּמְצַדִּיקֵי הָרַבִּים, פְּכוּכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד",

ובזה יש לבאר, מדוע זוכים מצדיקי הרבים, לשכר העצום והנשגב - "פְּכוּכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד".

והנה, נאמר בפרשת ואתחנן (דברים, ז' - י'), "וּמְשַׁלֵּם לְשִׁנְאָיו אֶל פְּנֵיו לְהַאֲבִידוֹ",

¹⁵ בספרו "שיחות מוסר", עמוד תב'.

והיינו, שמשלם הקב"ה לרשעים את שכר המצוות שעשו בעולם הזה, קודם מיתתם,

וצריך ביאור בזה, שהרי אמרו רבותינו ז"ל (קידושין, לט' ע"ב), "שכר מצווה בהאי עלמא, ליכא" -

וביאור הדבר, שאין בכל חלל העולם הזה, בכדי לשלם שכר מצווה אחת -

ואם כן, היאך משלם הקב"ה לרשעים, את שכר המצוות שעשו, בעולם הזה.

ובהכרח, שיש לומר בזה, יסוד נשגב עד למאוד :

והוא, ששכר המצווה שיקבל אדם - על כל מצווה ומצווה שעושה בזה העולם, נמדד, בדיוק לפי הערך שהוא מעריך את המצווה ¹⁶.

ולפיכך, משלם הקב"ה לרשעים, את שכר המצוות שעשו בזה העולם, מפני שלא ידעו ערכן של מצוות,

וממילא, שכרם הוא בבחינת "זעיר אנפין".

אולם, מצדיקי הרבים, שהם מזכים את הרבים לעשות את מצוות ה', אין קץ לשכרם,

משום, שלא הם הפוסקים את שכר המצוות, כי הם לא ה"בעלים" על אותם המצוות -

ולפיכך, "פְּכוּכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד".

¹⁶ וכעין זה, כתב בספר ה"הפלאה" למסכת כתובות (פתחא זעירא, אות יג', ד"ה "אמנם"), וז"ל:

"אמנם, כבר פרשנו בחידושינו, מה שאמר במתני' [אבות, פ"ב, משנה א'], 'הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאי אתה יודע מתן שכרן של מצות, והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה',

לכאורה, נראה כסותר מה שכתב תחילה - שאי אתה יודע, ואיך יחשב במה שאינו יודע.

אך הפירוש הוא, שבאמת אין ליתן גבול לשכר המצוה,

אלא, שהוא לפי החשיבות המצוה אצל האדם, אם היא חשובה אצלו אלף זוז, שאם יזדמן לו ריוח אלף זוז אם יבטל מן המצוה, והוא מניח הריוח ועוסק במצוה, בודאי לא נפחת שכרו מאלף זוז -

וזה שכתוב, 'הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה', כי כפי מה שחשבה בעיניו, בודאי לא יפסיד מזה".

ומטעם דבר זה -

יכל יעקב אע"ה, לקנות מעשיו את הבכורה, כדת וכדין,

וזאת, משום שעשיו לא ידע "שכרן של מצוות",

והוא הוא הנאמר בעניין עשיו -

"וַיִּבֶז עֲשׂו אֶת הַבְּכֹרָה"^{17 18},

כי מכיוון שלא ידע עשיו להעריכה,

לא שוותה, כי אם לחם ונזיד עדשים.

ו. על הפסוק (דברים, כטי' - יז'), "פֶּן יֵשׁ בְּכֶם שָׂרֵשׁ פְּרָה רֵאשׁ וְלַעֲנָה", כתב הרמב"ן, וז"ל:

"כי האב שרש, והבן נצר משרשיו יפרה.

והזכיר השרש, לומר, כי הוא יכול להביא באלה הדורות הבאים - שהשרש אשר ממנו יצמחו, הוא לפניו היום".

ומבואר מדבריו הקדושים, שכל מידה ומידה הנמצאת אצל האדם, הרי היא מושרשת אצל זרעו אחריו, ולא זו בלבד - אלא, שאף אותם המידות גדלים אצלם הרבה יותר,

וזה, הן לטוב והן למוטב.

ודבר זה, מצינו גם כן בענייניו של עשיו, שעל ידי שקלקל מידותיו וכפר בעיקר, וזאת, משום שֶהִטְעוּ יצרו - לבל יוכל לעמוד בגזירת השיעבוד,

סופו, שיצא ממנו עמלק -

אשר "שכלל" את השיטה -

וניסה ומנסה בכל עת, לקרר ולצנן, את להט הקדושה של עם ישראל.

¹⁷ בראשית, כה' - לד'.

¹⁸ והוא, אותו עניין דלעיל, שמכיוון שחשש להפנים את מעלת הבכורה, לפיכך, בז לה, ודיבר עליה בשחוק וקלות ראש עם האחרים.

ז. עוד הצליח עשיו במעשיו הרעים, להשפיע גם כן, על אותו השר הממונה עליו בשמים,

שכן, בשעה שנלחם יעקב אע"ה עם שָׁרוּ של עשיו, נאמר (בראשית, לבי' - ל'),
"וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר, הַגִּידָה נָא שְׁמֶךָ, וַיֹּאמֶר, לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי, וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם",

ושמו של האדם, הוא המורה על מהותו¹⁹,

ולפי זה, מובן היטב, מדוע שאל יעקב אע"ה את המלאך לשמו, משום, שרצה יעקב אע"ה לדעת את כוחו ומהותו.

וכפי שכתב בזה ה"ספורנו", וז"ל:

"הגידה נא שמך, המורה על צורתך, ועל הפועל הנמשך ממנו".

ועל זה השיבו המלאך, "לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי",

וביאור תשובת המלאך, היא, שכוחי ומהותי לסמות את בני האדם, ולהכשילם בחטא -

וזאת, על ידי "לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי" -

כי תכליתי, היא, שיתנהג האדם בעולם הזה בשטחיות, ולא ידרוש ויחקור ב"ערכן של מצוות".

ודבר זה, עושה היצר הרע, על ידי אותם "דמיונות", שמתאר להם את החוץ, כדבר הטוב ביותר עלי אדמות,

וזה, רמוז גם כן בתשובת המלאך "לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי" -

כי הכל הוא רק "דמיון", ואינו מציאות כלל ועיקר.

ח. ובשעה שנכנס יעקב אע"ה, בכדי לקחת את הברכות - שרצה יצחק אע"ה

לברך את עשיו. נאמר (בראשית, כז' - לה'), "בָּא אַחִיד בְּמִרְמָה, וַיִּקַּח בְּרִכְתּוֹ".

¹⁹ וכפי שהארכנו לבאר בזה, בכמה מקומות.

ועל פי הנתבאר, יש לעיין בדבר הזה הדק היטב -

היאך נהג יעקב אע"ה בחיר האבות, שהביא לעולם יב' שבטי י-ה, לנהוג בדרך
"מְרָמָה" -

שהיא דרכו של עשיו, ויוצאי חלציו, שמרמים את האדם בדמיונות העולם,
ובכפירה בעיקר, ובחוסר "ערכן של מצוות".

ובאמת, שעצם לקיחת הברכות, נעשה כדת וכדין, שהרי עשיו כבר אין בכור,
אולם, בעצם המעשה שעשה זאת "בְּמְרָמָה", עד כדי כך, שהעיד עליו יצחק אביו,
"בָּא אַחִידָּ בְּמְרָמָה", צריך עיון רב.

וידוע לבאר בזה, משם מרנא המהרי"ל דיסקין זיע"א, כדלהלן:

דהנה, אותה העת שביקש יצחק אע"ה מעֶשׂוֹ, שיצוד לו צֶיד -

היה טו' בניסן²⁰,

וכמבואר ב"פרקי דרבי אליעזר" (פרק לב'), וז"ל:

"הגיע ליל יום הפסח, וקרא יצחק לעשו בנו הגדול. ואמר לו, בני, זה הלילה כל
העולם כולו אומרים בו הלל²¹, ואוצרות טללים נפתחים בו הלילה, עשה לי
מטעמים עד שאני בעודי אברכך ...

אמרה רבקה ליעקב, בני, הלילה הזה אוצרות טללים נפתחים בו, העליונים
אומרים שירה, הלילה הזה עתידים בניך להיגאל מיד שעבוד, הלילה הזה עתידין
לומר שירה, עשה מטעמים לאביך - עד שהוא בעודו יברכך ...

הלך והביא שני גדיי עזים -

וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק -

והלא, די לו באחד, שנאמר (משלי, יג' כה'), 'צדיק אוכל לשובע נפשו' -

אלא, אחד כנגד הפסח, ואחד לעשות לו מטעמים לאכול,

²⁰ ולדעת ה"זוהר הקדוש" (פרשת "אמור", דף צט' ע"ב), היה הדבר, ביום ראש השנה.

²¹ כלומר, שעתידין ישראל לומר בליל זה הלל, על הפסחים ועל הנסים של יציאת מצרים.

דתנינן²², הפסח אינו בא אלא על השובע".
וכשנעיין במסכת פסחים (קיט' ע"ב), נראה לדין, של "אין מפטירין אחר הפסח
אפיקומן",
והיינו, שאחר אכילת כזית אפיקומן, אסור לטעום דבר.
ומשום כך, ביאר, שיעקב אע"ה האכיל לאביו - יצחק אע"ה - לאחר קורבן פסח,
אפיקומן, בשביל שלא יוכל לאכול אחר כך מאום,
כי "בְּמִרְמָה", הוא בגימטריא 287. וכמו כן, "אפיקומן", עולה בגימטריא 287.
ט. אלא, שעדיין יש לבאר בדבר, דסוף סוף נתנה התורה "שם" לדבר הזה,
והוא "בְּמִרְמָה",
ואף לאחר תירוץ המהרי"ל דיסקין זיע"א, עדיין שם "מִרְמָה" עליו.
ומשום כך, ביאר המהרי"ל דיסקין:
את הפסוק (בראשית, כז' - לה'), "בָּא אַחִיד בְּמִרְמָה, וַיִּקַּח בְּרִכְתָּד", תירגם
אונקלוס -
"וַיֵּאמֶר, עַל אַחִיד בְּחִכְמָתָא, וְקָבִיל בְּרִכְתָּד",
וכן פירש רש"י, "בְּמִרְמָה" - "בחכמה".
ואותה "חכמה", היא, במה שהאכילו יעקב אע"ה - ליצחק אע"ה, אפיקומן.
והנה, לפי דרכינו, מבואר הדבר, הפלא ופלא:
משום, שבדבר זה לימדנו יעקב אע"ה, את דרכי הפעולה במלחמה עם היצר הרע
- עשיו,
שאינו צריכים אנו לנהוג בדרך "מִרְמָה", שהיא "חכמה",
אולם, "חכמה" זו אינה "חכמה" בעלמא,
אלא, "תחבולה" -

²² פסחים, ע' ע"א.

וכעניין מאמר שלמה הע"ה (משלי, כד' - ו'), "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה, ותשועה ברב יועץ".

ויעוין מה שפירש בזה הרלב"ג, וז"ל:

"כי בתחבולות תעשה לך מלחמה, עם היצר הרע, והוא הכוח המעורר אל התאוות הגופיות".

והמלבי"ם בפירושו "חכמה ומוסר", פירש בזה, וז"ל:

"שלמלחמה, אין די בעצה אחת בלבד, כי גם האויב יש לו עצה,

וצריך תחבולה, שהוא קישור עצות רבות זה אחר זה, שנגד כל עצה שיעמיד האויב יהיה לו עצה אחרת כנגדו,

ולכן למלחמה צריך יועצים הרבה - שכל אחד יעמיד עצה אחרת, כי כל מיני העצות - כולם צריכים".

ולפיכך, נתחכם יעקב אע"ה בלקיחת הברכות, ונהג בדרך "תחבולה", שהיא באה ללמדינו, שאין ביצר הרע מאום, וכולו "דמיון", וכעניין מאמר שרו של עשיו - ליעקב אע"ה.

ולפיכך:

גלגל הקב"ה את הדבר, שיזכה יצחק אע"ה - לתת את הברכות ליעקב אע"ה, ולא לעשיו,

שמכיוון, שידע הקב"ה את טהרת ליבו של יצחק אע"ה, ואת שיטת עבודתו - לדעת שהכל הוא רצון ה' יתברך,

ושמחמת סיבה זו, קירב בעבותות אהבה, את עשיו.

בכל זאת, נתן הקב"ה ליצחק אע"ה, לראות, שהנוהג בדרך עשיו, אין לו תקנה,

כי שורש הבעיה שלו, זה זלזול בערכן של מצוות.

ולכך, לא רק שלא כעס יצחק אע"ה, על מעשיו של יעקב אע"ה,

אלא, שאישר לו את הברכה -

באומרו (בראשית, כז' - לג'), "גם פרוץ יהיה",

וזאת, מחמת שכך ציווה ה' יתברך.

ונפלא עד למאוד.

י. יתן ה' יתברך, שנזכה, לידע - להשכיל ולהבין, בערכן של מצוות,

ועל ידי כך, נזכה, שנצליח במלחמה עם היצר הרע,

כי אז נדע, שכל מעשיו, אינם, אלא אחיזת עיניים -

והרי הם, הבל הבלים שאין בו ממש,

ואשר, אפשר לנצחם בדרך התחבולה.

ואזי, יתקיימו בנו, כל הברכות האמורות בפרשתן, אמן.